sanapress.info

U Novoj Varoši živi Šukrija Juković (1924)-posljednji svjedok četničkog genocida u ovom kraju (1941-1945) - SANA

Rejhan Zećović

10–13 minutes

Šukrija-Šućro Juković (1924), posljednji svjedok četničkog genocida iz Nove Varoši

Piše: dr. Harun Crnovršanin

Nova Varoš je gradić u Sandžaku osnovan sredinom 16. vijeka. Sagradio je bosanski sandžak-beg Skender –paša Đenovljanin. On je, prolazeći iz Bosne za Istanbul, zastao na ovo mjesto da se

odmori sa svojom vojskom i bio oduševljen šumama i čistim planinskim vazduhom. Odmah je naredio da se tu izgradi kasaba koja je po njemu dobila ime- **Skender-pašina Palanka**. Ova kasaba je, zahvaljujući svom položaju postala veoma važno trgovačko čvorište u kojem su se ukrštali putevi koji su vodili iz Sarajeva i Dubrovnika preko Pešteri i Novog Pazara za Solun i Istanbul.

Prema izvještaju poznatog putopisca Evlije Čelebije, krajem 17. vijeka kasabu je zahvatio veliki požar koji je uništio sve njene kuće do temelja. Međutim, narod se nije iselio već je, uz ogroman napor sagradio još ljepšu kasabu koju je početkom 18. vijeka nazvao **Jeni Varoš** što na bosanskom jeziku znači **Nova Varoš.**

Tokom Prvog srpskog ustanka 1809. godine Novu Varoš ponovo pale Karađorđevi ustanici i ubijaju veliki broj tamošnjih Bošnjaka. Isto su to učinili i u Novom Pazaru i Sjenici. Novi Pazar nisu uspjeli da zauzmu zahvaljujući žestokom otporu Pazaraca. Međutim, Sjenicu su zauzeli na prevaru i u sjeničkoj tvrđavi masakrirali 2.500 bošnjačkih civila! Naime, Karađorđe je komandantu sjeničke tvrđave obećao da muslimansko civilno stanovništvo može napustiti tvrđavu bez ikakvog straha za svoje živote. Potpuno istu prevaru izvešće u ljeto 1995. godine komandant bosanskih četnika general Ratko Mladić, kada je, zahvaljujući holandskom bataljonu, ušao u Srebrenicu i obećao da muslimansko stanovništvo može slobodno napustiti ovaj grad. Šta se desilo po ulasku četnika u Srebrenicu svima nam je poznato. Za par dana ubijeno je 8372 Bošnjaka! Međunarodni sud u Hagu je ovaj zločin okvalifikovao kao genocid i to će ostati upisano u historiji za sva vremena.

Bošnjaci-muslimani su u Novoj Varoši bili većinsko stanovništvo sve do početka Drugog svjetskog rata. Međutim, okolna sela su naseljavali pravoslavci. **Iz Predstavke najuglednijih muslimana Nove Varoši upućene Sarajevu 10. maja 1941. za pripajanje Sandžaka Bosni**, **vidi se da je tada u Novoj Varoši živjelo 70% Bošnjaka-muslimana. Tokom rata, i poslijeratne policijske diktature zloglasnog ministra Aleksandra Rankovića, iz Nove Varoši je iseljen veliki broj Bošnjaka u Tursku. Od tada pa do zadnjeg popisa iz 2002. godine broj Bošnjaka u ovom gradiću spao je na svega 10%.**

Evidentno je da je tokom Drugog svketskog rata Nova Varoš doživjela velika stradanja zajedno sa ostalim sandžačkim mjestima: Bijelim Poljem, Pljevljima, Pribojem i mjestima istočne Bosne: Fočom, Čajničem, Rudom. Plan četničkog komandanta Draže Mihailovića bio je da uništi sve muslimane sa tzv „Tromeđe“ koju čine upravo navedene opštine. Zbog svoje blizine sa bosanskom granicom i Nova Varoš biva izložena četničkim napadima.

Prije nego što prenesemo svjedočenje Šukrije Jukovića (1924), posljednjeg svjedoka četničkog genocida iz prošlog rata, navešćemo zapise poznatih historičara vezane za četničke pokolje muslimanskog stanovništva u Novoj Varoši tokom Drugog svjetskog rata.

Zločini u Novovaroškom (Zlatarskom) srezu

Najveće zločine nad Bošnjacima Novovaroškog kraja počinili su četnici **Vuka Kalaitovića-Kalaita** (1900-1944) i četnici **Boža Ćosovića** (1916-1943) zvanog vojvoda Javorski. Kalait je bio primjer zločinca kakvog narod ovog kraja nije zapamtio. On je bio rodom iz sela Štitkova kod Nove Varoši. Završio je vojnu akademiju pred rat i u rat ušao sa činom aktivnog poručnika bivše kraljeve vojske. U knjizi „Ratni zločini u Jugoslaviji od 1941. do 1945.“, Vladimir Žugić, poratni zamjenik jugoslovenskog državnog tužioca, prvoborac i ratni načelnik štaba Treće proleterske sandžačke brigade zapisao je o Vuku Kalaitu.

„Vuk Kalaitović je bio komandant četničke brigade sa područja ranijeg Novovaroškog sreza. On spada u najteže zločince u registru zločinaca četničkog pokreta. Na prostoru srezova Pribojskog, Prijepoljskog (Mileševskog), Pljevaljskog, Bjelopoljskog i Fočanskog terorište nedužni živalj ne birajući sredstva mučenja. Prvo batinjanjem, a potom klanjem zavodi neviđeni teror… Na području Sandžaka, četnici Pavla Đurišića i Vuka Kalaitovića, kao i drugih koljačkih starješina, izvršili su masovna ubistva i stravične pokolje muslimanskog življa, u selima Pribojskog sreza-Kasidolima i drugim selima, čiji je broj premašio 2.000 žrtava, muškaraca, žena i djece. Desetine i desetine sela bila su ognjem i mačem sravnjena i pretvorena u pepeo. Jezivi i stravini prizori svjedočili su o neviđenoj svireposti izvršilaca.

Preklana djeca i žene bacani su u oganj zapaljenih kuća. Djeca su prethodno čerečena, pa tako vješana za drvo, a žene trudnice noževima rasečene duž trupa, a potom dotucane zajedno sa istisnutim plodom."

Prvi veći pokolj nad Bošnjacima Nove Varoši izvršili su četnici Boža Ćosovića u sabah 05. septembra 1941. godine. Tom prilikom ubili su: Osmana Šahovića i njegovu ženu Sulejmu. Polivali su ih vrelom vodom. Ubili su Umku Đerić i njenog sina Redžepa, dječaka od 15 godina. I njih su polivali vrelom vodom. Ubili su Aliju Hadžisalihovića, Havu Alispahić, Naila Turkmanovića, Mehmeda Krdžovića, Redža Biberovića i još neka lica. Uhvatili su tog dana Džemka Šehovića učenika gimnazije koji je bio član SKOJ-a i dečaka Murata Đerića, odveli su in na Zaboj u pravcu Kokin Broda i tamo ih ubili vezivanjem u usijane vlačage."

Naredne godine, tačnije 06. februara 1942. godine Vuk Kalaitović je upao sa svojim četnicima u bošnjački dio Nove Varoši i ubio Smaja Hasovića, njegovu majku Fatimu i brata Sulja, a četnici Čeda Miletića zvanog Zeko ubili su Mehmeda Hamzića, Šaćira Salihovića, Šerifa Jukovića i Meha Durmiševića. Polovinom marta 1942. godine u Novoj Varoši se formira nedićevsko-četnički štab. Ovim štabom je upravljao major Miloš Glišić, komandant Požeškog četničkog odreda. Draža Mihailović postavlja Glišića za komandanta Sandžačkog četničkog korpusa koji je trebalo da se formira na teritoriji Sandžaka. Kalaitović je poslije Pavla Đurišića bio najuticajniji četnički starješina u Sandžaku i pod svojom komandom je imao 2.000 četnika. Početkom 1943. godine postao je komandant Drugog Mileševskog četničkog korpusa.

Nova Varoš je tokom rata bila dugo u rukama četnika. Izuzetak čini kraj 1941. godine kada je u ovom gradu bilo sjedište partizanskog Vrhovnog štaba. Tu je bilo i sjedište Agit-propa.Partizani su 21. decembra 1941. godine izvršili napad na Sjenicu upravo iz Nove Varoši. U sprovođenju terora nad Bošnjacima četnicima su obilato pomagali Italijani koji su se u ovom gradu nalazili od početka okupacije do 25. marta 1943. godine.

Da bi se spojio sa crnogorskim četnicima Draža Mihailović je morao da osvoji Sjenicu i Novi Pazar, kao što je to svojevremeno uradio Karađorđe 1809. godine. Međutim, to mu nije pošlo za

rukom, pa su njegovi četnici, u bitkama za ova dva grada, doživjeli najveće poraze u toku 1941. godine.

Obzirom da su pešterski četnici **Slobodana Kikovića** i popa **Selimira Kaličanina** iz Štavlja bili nemoćni da se suprostave sjeničkim Bošnjacima, Draža je promijenio plan, pa je početkom januara 1943. godine naredio Pavlu Đurišiću da udari sa jugozapadne strane i iz pravca Berana, Bijelog Polja, Pljevalja i Priboja da izbije na rijeku Drinu. U Novoj Varoši su ga čekali srbijanski četnici pod komandom Vuka Kalaitovića**. Đurišić i Kalaitović su napravili pokolj bošnjačkog civilnog stanovništva u graničnom pojasu Sandžaka i Istočne Bosne (tzv. Tromeđa) izmijenivši etničku strukturu nekoliko opština u kojima su Bošnjaci činili veliku većinu. Tada je u Pljevaljskom, Fočanskom i Čajničkom srezu ubijeno 9.200 žena , djece i staraca bošnjačke nacionalnosti.**

IZJAVA ŠUKRIJE-ŠUĆRA JUKOVIĆA (1924.)

O ČETNIČKIM ZOČINIMA U NOVOJ VAROŠI

„Zovem se Šućro Juković. Rođen sam marta mjeseca 1924. godine u Novoj Varoši. Dok sam ja bio u Novoj Varoši naišao je Božo Javorac sa svojim četnicima sa namjerom da likvidira sve Bošnjake-muslimane u Novoj Varoši. Međutim, jedan čovjek iz Nove Varoši spasio je nas muslimane. Bio je to Muharem Hadžifejzić. On je saznao za četnički plan, pa je, hitno, dan prije nego što će naići Božo Javorac, otišao u Prijepolje i pozvao Talijane da dođu i spasu narod od četnika. Talijani su domah došli u Novu Varoš sa pojačanjem i spriječili pokolj muslimana.

Septembra mjeseca 1941. godine ubijena su dva mladića: Redžep Đerić i Džemko Šehović. Četnici su ih zarobili ispred svojih kuća, otjerali ih na brdo zvano „Tikva“, idući prema Zaboju, i tamo likvidirali. Znam da su na Brnoševcu, u kući Alije Jukovića, dok su držali neki sastanak, pobijeni Šerif Juković, Šaćir Beganov i Mehmed Hamzić. Znam da su ubili Havu Alispahić u svojoj kući rođenoj. Nail Turkmanović je ubijen ovdje na brdu. On je pošao sa Mehmedom Krdžovićem da zagrađiva neko imanje. Prilikom prvog naleta četnika oni su ubili Naila Turkmanovića a Mehmed, što je njegovo imanje bilo, on se dao zbjegu, da bježi ispred četnika. On je, odozgo niz šumu, stigo u Novu Varoš, u čaršiju. Četnici su ga

pucali ali ga zrno nije stiglo. Poslije ga je, nenamjerno, kad je Mehmed onako krvav i raščupan stigo u čaršiju, ubio jedan Hrvat, ustaša. Imao je, na početku rata, u Novoj Varoši jedan broj ustaša koji su održavali red. Ovaj ustaša je za Mehmeda mislio da je četnik, kad ga je vidio onako krvavog i bijednog, okrenuo je pušku na njega i ubio ga. Zatim je glasno povikao: Ubio sam četnika!

U tom je naišao Ćamko Krdžović, brat ubijenoh Mehmeda. Kad je Ćamko vidio da mu je brat ubijen, krenuo je ka ustaši i dreknuo na njega da je to njegov brat. Uplašeni ustaša je Ćamku dao svoju pušku i rekao: Evo ti pušku, ubij ti mene. Ja sam mislio da je četnik! Mehmed je ukopan ovde pored novovaroške džamije.

Redžo Biberović je poginuo pred našom džamijom od strane tih četnika. Oni su bili zabarikadirani u okolna imanja, u kukuruze i bašče. Redžo se nije nadao i oni su ga ubili onako mučki iz tih bašči.

Ja sam poslije toga otišao iz Nove Varoši, januara 1942. godine. Otiša sam u Sjenicu, jer nisam smio da ostanem kod svoje kuće da me nebi četnici ubili zbog moje braće. Ja sam imao dva brata u partizanima-Rahmo i Mušo Juković, prvoborci. U Sjenici sam bio dvije godine sa svojim roditeljima. Poslije sam prešao u Prijepolje i tamo ostao do oslobođenja kad sam se vratio u Novu Varoš“.

(Izjava data 16. jula 2016.godine u Novoj Varoši)

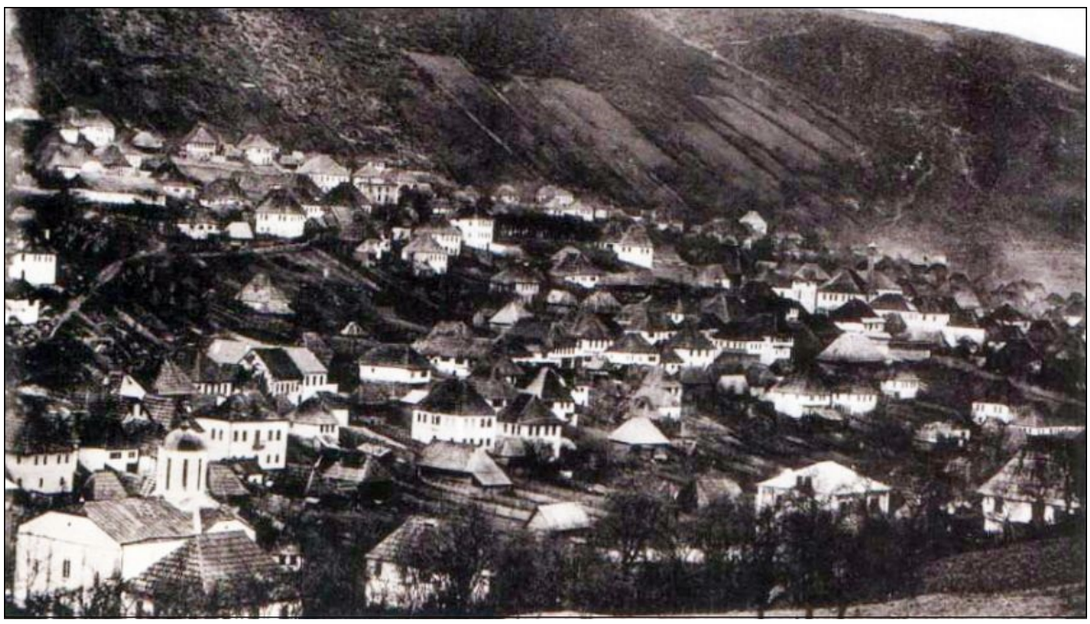

Stara slika Jeni Varoši ili Nove Varoši

Džamija Mahmut-bega Bajrovića u Novoj Varoši

Božo Ćosović (1916-1943), samozvani vojvoda Javorski

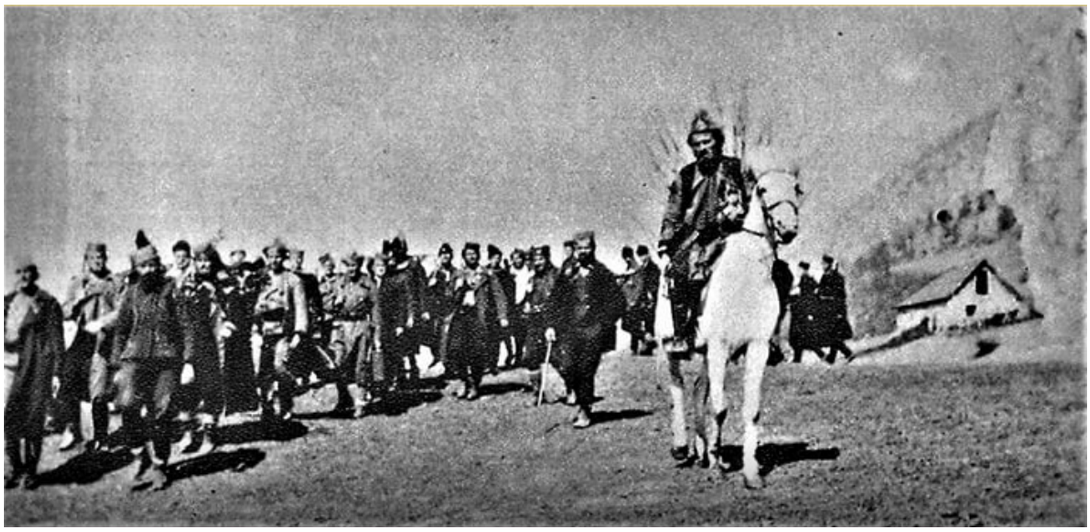

Božo Ćosović- Javorac na na konju predvodi svoje četnike

Četničko klanje zarobljenog Bošnjaka

Vuk Kalaitović (1913-1944), komandant Mileševskog četničkog korpusa

Vladika Mileševski Filaret septembra 2010. osvješćuje spomenik zločinca Vuka Kalaitovića u selu Štitkovu ispod planine Javor

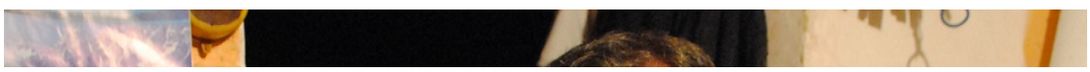

Autor Crnovršanin sa posljednjim svjedokom Šukrijom Jukovićem 16. jula 2016. u Novoj Varoši